

Ievads.

Pieredze pilsētā: naratīvi, atmiņas un vietas mantojums

Introduction:

Urban Experiences: Narratives, Memories and Place Heritage

DOI: 10.35539/LTNC.2024.0054.01

PILSĒTA NAV VIENLAIDUS AUDUMS. Tā drīzāk ir lupatu sega, sastīķēta no dažādu krāsu, izmēru, ornamentu un dažāda novalkājuma auduma gabaliem.

Dace Bula (Bula u. c. 2022: 7)

Pirmie pētījumi par moderno pilsētas (urbāno) dzīvesveidu, tā ietekmi uz indivīdu, sociālajām grupām, dabu, laiku, telpu, identitāti tapa, saskaroties ar jauno realitāti – strauji augošām (liel)pilsētām un daudzveidīgajiem izaicinājumiem, ko tās radīja. Uz jautājumiem – ko nozīmē dzīvot pilsētā? Kā mainās cilvēka dzīvesveids pilsētas vidē? Vai šim dzīvesveidam ir kādas specifiskas iezīmes? Kā pilsētas dzīvesveids attiecas ar lauku vidi, kurp tas ved un vedīs nākotnē? Kā un vai mainīsies cilvēku kopā dzīvošanas formas intensīvi apdzīvotā pilsētas telpā? – atbildes meklēja dažādu zinātņu disciplīnu pētnieki, tā pilsētpētniecību padarot par patiesi kompleksu pētījumu priekšmetu. Vācu sociologs Georgs Zimmels (*Simmel*, 1855–1936) 1903. gadā publicētajā esejā “Lielpilsētas un garīgā dzīve” (*Die Großstädte und das Geistesleben*)¹ cilvēka dzīvi pilsētā aplūkojis topošās modernās dzīves kontekstā, uzsverot pārmaiņu aspektus, kuri turpmāk būs būtiski, tiecoties izprast dzīves un eksistences aktuālos izaicinājumus. Viens no nozīmīgākajiem Zimmela uzsvērtajiem sarežģītajiem procesiem, kas noteikti ir aktuāls (ekonomiski, demogrāfiski, izglītības un kultūras ziņā) arī mūsdienu Latvijas sabiedrībā, ir paralēli pastāvošie laucinieku (rurālais) un pilsētnieku (urbānais) dzīves stili, gan kā iepretim stāvošs domāšanas pretstatījums, gan kā cauraudošs un savstarpējie iesaistošs pasaules tvērums. Zimmels viens no pirmajiem precizējis un aprakstījis kontrastu starp lauku un

¹ Esejas “Lielpilsētas un garīgā dzīve” tulkošana latviešu valodā un publicēšana Latvijā 2023. gadā liecina par tās aktualitāti, nozīmību un būtisko ietekmi arī mūsdienās. (Zimmels 2023: 29–45)

pilsētas dzīvi. Viņa uzsvērumā pilsētu raksturo temps, ielu kņada, saimnieciskās, sabiedriskās un profesionālās dzīves daudzveidība, straujas pārmaiņas iepretim lauku dzīves lēnumam, vienmērīgajam ritmam, drošumam. Tas noteicis arī garīgās dzīves izmaiņas – pilsētā pieaudzis spriestspējas ātrums un kvalitāte.

Šī žurnāla numurā vairākos rakstos autori pētījuši lauku un pilsētas saskares punktus un savstarpējās saiknes. Literatūrzinātnieki Janīna Kursīte un Ingus Barovskis (LU Humanitāro zinātņu fakultāte) rakstā “Lauku cilvēks pilsētā: ieskats pētnieciskajā aspektā un problemātikā” (Kursīte, Barovskis 2024, šajā numurā) tuvāk analizējuši laucinieku pirmos pilsētas pieredzēšanas stāstus, laukos un pilsētā vērojamās telpas un laikizjūtas, valodas un etiķetes, gastronomiskās atšķirības. Lauku un pilsētas dzīvesveida un vērtību saskare ir arī literatūrzinātnieces Angelikas Juško–Štekeles (Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija) uzmanības centrā, pētot kolektīvos priekšstatus par pilsētu rakstā “Pilsētas koncepts latgaliešu pasakās” (Juško–Štekele 2024, šajā numurā). Savukārt folklorists Aigars Lielbārdis (LU Literatūras, folkloras un mākslas institūts) rakstā “Lauku un pilsētvides tradīciju saskare dziednieku praksēs mūsdienās” (Lielbārdis 2024, šajā numurā) pētījis, kā dziedniecības prakses globalizācijas un mobilas sabiedrības apstākļos pilsētvidē kļūst par alternatīvu institūciju konvencionālajai medicīnai, īstu komercpraksi un profesionālu darbības jomu.

Viens no pirmajiem pilsētpētniekiem amerikāņu sociologs Luiss Virts (*Wirth*, 1897–1952) 1938. gadā dzīvi pilsētā aprakstīja kā tādu, kas cilvēkus maksimāli ir attālinājusi no dabas. Par šī procesa redzamāko raksturlielumu viņš atzina civilizējošās grupas un vietas maiņu. Ja sākotnējo civilizēšanu nodrošināja nelielas cilvēku grupas/kopienas, kas, veidojot ciematus, pakāpeniski apdzīvoja visu mums zināmo pasauli, tad tagad šo procesu nodrošina lielpilsētas (*gigantic aggregations*), kas aizvien intensīvāk civilizējošās iezīmes izstaro uz plašiem apvidiem ārpus tām, piesaistot konkrētu pilsētu orbītām. Viņš atzinis, ka pilsētu ietekmi nenosaka kvantitatīvie rādītāji kā, piemēram, iedzīvotāju skaits, bet gan tas, ka tās ir kļuvušas par ekonomikas, politikas un kultūras ierosinātājām un izplatītājām, secinot, ka “pilsētu izaugsme un pasaules urbanizācija ir viens no iespaidīgākajiem mūsdienu notikumiem”. (*Wirth* 1938: 2) Lai arī industriālajās valstīs pāreja no lauku sabiedrību dzīves uz pilsētniecisko dzīves stilu ir norisinājusies ļoti strauji (vienas paaudzes laikā) un izmaiņas ir dziļi ietekmējušas visas sociālās dzīves struktūras un elementus, līdzās tam it visur ir redzami arī agrāko sabiedrību dzīvesveida nospiedumi, tamdēļ šī pāreja nav krasa un savstarpēji izslēdzoša, bet drīzāk ir kā nemitīgs pārmaiņu process, kurā pilsētas un lauku iedzīvotāji ir tikai divi pretstati, kas viens otru nenoliedz, bet veido neskaitāmas mijiedarbības variācijas. 1968. gadā vācu folklorists Hermanis Bauzingers (*Bausinger*, 1926–2021) rakstījis: “Mēs vairs neuzskatām, ka industrializācija nozīmē īpašas tautas kultūras izzušanu, bet drīzāk cenšamies izsekot tām modifikācijām un

mutācijām, kas norisinās tautas kultūrā industrializētajā un urbanizētajā pasaulē.” (Bausinger 1968: 127). Tādējādi jāsecina, ka, neraugoties uz ārējo faktoru (piem., tehnoloģijas, industrializācija) spiedienu, dažādām sociālajām stratifikācijām, vēsturisko mantojumu un kultūru, dzīves tehnikām (piem., pilsētas dzīves veidam raksturīgā sevišķā uzmanība laika plānošanai, precizitātei, punktualitātei u. tml.), indivīds pilsētvidē saglabā prasību pēc savas esamības patstāvības, identitātes un individualitātes.

Līdzās tīri praktiskiem risinājumiem pilsēta mainīja arī svarīgus mentālos faktoros – pieaugošais rīcības un domāšanas ātrums un akselerācija pilsētās ietekmēja salīdzinoši nesteidzīgo iepriekšējo paaudžu dzīves ritmu, radot atkarību no ātruma (nepieciešamību pēc vēl lielāka ātruma), vienkāršošanas, precizitātes trūkuma un konvejera (masveida ražošanas) efektu (Ēriksens 2005: 71–103). Ātrums radīja savu pretmetu – *prustisku* vēlmi pēc gausuma, lēnīguma, laika apstādināšanas, dīkdienīgas pastaigas. Šī žurnāla numurā dīkdienīgas pastaigas jeb flanēzes koncepta izpētei trīs latviešu rakstnieču darbos veltīts literatūrzinātnieka Kārļa Vērdiņa (LU Literatūras, folkloras un mākslas institūts) raksts “Latviešu starpkaru flanēzes: Tijas Bangas romāna “Sieviete”, Lūcijas Zamaičas poēmu cikla “Ielu maldos” un Austras Skujiņas krājuma “Dzejas” varones pilsētā” (Vērdiņš 2024, šajā numurā). Raksta centrā autors ir novietojis sievieti flanēzi, kas reflektē par sievietes klātbūtni maskulīnajā pilsētvidē.

Pilsētvides pētniecības nozīme būtiski pieaugusi kopš 2007. gada, kad pirmo reizi pasaulē vairāk cilvēku dzīvo pilsētās nekā laukos. Pilsētā veidojušās jaunas kopienas, kuras vairs nesaista radniecība, bet gan zināšanas, kopīga dzīves telpa, ekonomiskās intereses un publiskās pilsētvides kopienu prakšu dinamika, kas ietver kā ikdienas rituālus, tā svētku pasākumus. Izņemot dažus piemērus, līdz šim Latvijas pilsētpētniecībā pilsētai no vietējo iedzīvotāju viedokļa, izmantojot etnogrāfiskās izpētes metodes, ir pievērsta neliela uzmanība.² Šāda novatoriska pilsētpētniecības iniciatīva ir arī Latvijas Zinātnes padomes atbalstītais projekts “Pieredze pilsētā: naratīvi, atmiņas un vietas mantojums (Nr. Izp-2020/1-0096), kas tika realizēts no 2021. gada sākuma līdz 2023. gada nogalei. Līdzās Krišjāņa Barona konferencei 2022 “Pieredze pilsētā”, kas norisinājās 2022. gada 9.–10. novembrī Rīgā, Latvijas Nacionālajā bibliotēkā³, nozīmīgs pētnieciskā projekta rezultāts ir šis žurnāla “Letonica”

2 Viens no nozīmīgākajiem veikumiem ir LU LFMI pētnieku vadītas zinātniskās grupas realizētais LZP projekts “Dzīve līdzās ostai: ekonaratīvi, vietējā vēsture un vides aktīvisms Daugavas Iejtecē” (2018–2021) (<https://lulfmi.lv/Dzive-lidzas-ostai>), kura uzmanības centrā ir cilvēku un vides attiecības un stāsti, kas par to vēsta (Bula u. c. 2022).

3 Par konferencē aplūkotajām tēmām un paustajiem rezultātiem sīkāk skatīt Gata Ozoliņa sagatavotajā konferences apskatā (Ozoliņš 2023).

tematiskais numurs. Lai arī telpiski projekta uzmanības centrā bija Rīgas Pārdaugavas iedzīvotāju stāsti, identitāte un vietējais mantojums mūsdienu urbanizētajā pasaulē, un kopienu kultūras prakses, tomēr konceptuāli tas aptvēra plašākus pilsētņēmniecības jautājumus, tā mērķis bija, iesaistot sabiedrību stāstīšanā un veicot lauka pētījumus pilsētā, dokumentēt pilsētņu stāstīto pieredzi un interpretēt mūsdienu pilsētvides naratīvus kā nozīmīgu pilsētas kultūras, vēstures un attīstības sastāvdaļu. Konceptuāli projekta pētņu uzmanības fokusā bija Pārdaugavas iedzīvotāju un viņu apkaimju identitātes, pilsētas ainava (skaņas, smaržas, trokšņi utt.) kā personīgā Pārdaugava, ikdiena, bērņības pieredze.

Mūsdienu folkloristika, interesējoties kā par kopīgo, tā personisko pieredzi un stāstiem par pagātni un tagadni, ienes pilsētņēmniecībā vērtīgas perspektīvas. Tās interese par pilsētas parādībām ir saistīta ar tādām pētņēmiecības disciplīnām kā pilsētas vēsture, arhitektūra, ģeogrāfija, socioloģija, sabiedrības veselība, pilsētu ekoloģija, antropoloģija, kultūras studijas u. c. Tā kā pilsētvides naratīvi aptver vietas sajūtu un pilsētu iemiesoto pieredzi, tie ievieto folkloristus starp citiem pētņiem, kas iesaistīti jaunā starpdisciplinārā sensoro (ar sajūtām un maņām tveramo) pētņumu jomā (Low, Kalekin-Fishman 2018, DeFazio 2011). Latviešu folklorā un folkloristikā pilsētu/pilsētņu stāsti/folklorā joprojām ir *terra incognita*. Lai arī jau kopš 20. gs. 90. gadu sākuma izteikti aicinājumi vākt un pētīt pilsētas folkloru Latvijā atbilstoši starptautiskajā folkloristikā lietotajām pieejām un metodēm, tomēr līdz galam tas nav realizējies. Šī žurnāla numurā folkloras pētņeks Gatis Ozoliņš (LU Literatūras, folkloras un mākslas institūts) rakstā "Vai Latvijā ir pilsētas folklorā?" (Ozoliņš 2024, šajā numurā) aplūko, vai un kā līdz šim ir pētīta pilsētas folklorā Latvijā. Autors secina, ka pilsētas folklorā Latvijā līdz šim vākta un pētīta pamatā divos virzienos: pilsētas teikas žanrs un Rīgas apkaimju (mikrorajonu) iedzīvotāju naratīvi, bet kopumā latviešu folkloristikā publikāciju par pilsētas folkloru nav daudz. Latviešu folkloristikā pavērsiens pilsētas virzienā ir noticis, tomēr latviešu folklorā vēl joprojām un lielā mērā arī kā nacionālā vērtība ir rurālās sabiedrības tekstu kopums ar aizvien plašāku interesi par pilsētņu stāstiem.

Pilsētņu ikdienas gaitas un notikumi pētāmi arī, izmantojot viņu ķermenisko un juteklisko uztveri, kas atklāj pilsētas dzīves dinamiku un dažādās robežas. Ķermenis un kustības veido noteiktas trajektorijas, kas ir ne tikai fiziskas, ģeogrāfiskas un reālas, bet arī garīgas. Caur individuālo vai grupu pieredzi uztveramas, tās izpaužas kā apkārtnes papildīšana un apdzīvošana. Folkloras un etnohoreoloģijas pētņiece Elīna Gailīte (LU Literatūras, folkloras un mākslas institūts) rakstā "Tautas dejas un skatuviskā tautas dejas: Pārdaugavas piemērs" (Gailīte 2024, šajā numurā) aplūko Pārdaugavas tautas deju kopu un skatuviskās dejas kolektīvu dejošanas prakses, motivāciju, repertuāra izvēli, tiecoties izsekot tam, kā un vai telpiskā

Pārdaugavas piesaiste ietekmē apkaimes uztveri un vai Pārdaugavas mantojums ietekmē mūsdienu (dejas) prakses. Savukārt folkloras pētniece Justīne Jaudzema (LU Literatūras, folkloras un mākslas institūts) rakstā "Folkloras kopas pilsētā: repertuāra veidošanas problemātika Rīgā" (Jaudzema 2024, šajā numurā) pēta, vai Pārdaugavas folkloras kopu repertuāra izvēle saistīta ar Rīgu. Autore konstatē, ka piederība pilsētai nav nozīmīgs faktors, kopām ir savi īstermiņa vai ilgtermiņa mērķi, kurus tās vēlas sasniegt un kam arī pakārto repertuāra izvēli.

Sensorās pieredzes, kas ietvertas pilsētas naratīvos, tiek pētītas ne tikai kā pilsētas apdzīvošanas personīgās dimensijas un trajektorijas, bet arī kā pilsētas koptelpas un pilsētvides ainavas. Tādējādi pilsētvides naratīvi ļauj pētniekiem izpētīt labklājības un grūtību (sarežģījumu) faktoros blīvi apdzīvotās vietās, individuālās/ģimenes un kopienas/apkaimes tradīcijas, atmiņu un radošuma savstarpējo saistību. Pētnieki tiecas izziņāt, vai iedzīvotāji piedalās savas kultūras telpas veidošanā, kādus estētiskos uzskatus viņi pauž. Lietojot vizuālās antropoloģijas un citas metodes pētnieki analizē pilsētas skaņas, trokšņus, smakas, smaržas kā zīmes, simbolus, pilsētas naratīvu tēlus. Folkloriste Rita Grīnvalde (LU Literatūras, folkloras un mākslas institūts) rakstā "Zili dzeltenā Rīga" (Grīnvalde 2024, šajā numurā) pētījusi Rīgas publiskajā telpā redzamos simboliskam Ukrainas atbalstam izvietotos izteiksmes līdzekļus (karogs, aksesuāri, apģērbs u. tml.) kā kara laika pilsoniskā aktīvisma izpausmi. Vairāki pētnieki uz pilsētas telpu lūkojas kā uz kultūrvēsturisko mantojumu ar nozīmīgu izpētes potenciālu. Kultūrpētnieks Otto Ķenga (Latvijas Kultūras akadēmija) rakstā "Astoņstaru zvaigznes reprezentācijas 1934.–1940. g. publiskajās iekš- un ārtelpās" (Ķenga 2024, šajā numurā) pētījis astoņstaru zvaigznes izpratni kultūrvēsturiskā kontekstā, sevišķi akcentējot tās jauno konotāciju veidošanās apstākļus K. Ulmaņa autoritārā perioda laikā un veidus, kā tā tika vizualizēta. Literatūrzinātniece Olga Senkāne (Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija) rakstā "Kapsēta pilsētā: kultūrsemiotisks ieskats Rēzeknes ebreju kapu dekoratīvajā grafikā" (Senkāne 2024, šajā numurā) pievērsusies pilsētas (Rēzeknes) ebreju kapu rituālās grafikas izpētei vizuālās semiotikas pieejas ietvarā.

Nozīmīgs izpētes objekts bijusi nostalgija un pārmaiņas, kas pavada noteiktu skaņu, smaržu, trokšņu izžušanu vai jaunu parādīšanos. Bieži vien tie traktēti paudžu perspektīvā kā atmiņas par dzīvi agrāk. Tāpat pievērsta uzmanība apkaimēs notikušo pārmaiņu radītiem pilsētas naratīviem. Tā folkloras pētniece un muzikoloģe Ieva Vīvere (LU Literatūras, folkloras un mākslas institūts) rakstā "Lielpilsētas mazie vēstījumi: Rīgas pieredze lucavsalinieces Zeltas Indriksones dienasgrāmatā" (Vīvere 2024, šajā numurā) analizējusi Zeltas Indriksones (1906–1990) dienasgrāmatas, kas individuālajā un ikdienas līmenī vēsta par Lucavsala vēsturi 20. gs. 50.–80. gados. Lucavsala ir lauki pilsētas centrā, teritorija ar rurālu un urbānu

attīstības potenciālu, tamdēļ “mazie vēstījumi” var sniegt kā nostalgisku pieredzi un liecību par izzūdošām identitātēm, tā nozīmīgu pamatojumu vides ekosistēmas turpmākai aizsardzībai. Vairāki pētnieki pievērsušies vietas sajūtas un identitātes studijām. Folkloriste Una Smilgaine (LU Literatūras, folkloras un mākslas institūts) rakstā “Vietas izjūta Lucavsalā: Gunāra Indriksona pieredze” (Smilgaine 2024, šajā numurā) caur iekšpusnieka (Lucavsalas patstāvīgā iedzīvotāja) Gunāra Indriksona (1940–2023) pieredzes prizmu pētījusi salas ikdienas un pārmantotos stāstus. Literatūrzinātnieces Sigita Ignatjeva un Anda Kuduma (RTU Liepājas akadēmija) rakstā “Vietas identitāte: Liepājas pieredze divu Gūtmaņu radošajā dzīvē” (Ignatjeva, Kuduma 2024, šajā numurā) pēta, kā pilsētas (Liepājas) vietas veidojušas rakstnieku Olafa Gūtmaņa (1927–2012) un Egona Līva (1924–1989, īst. v. Egons Gūtmanis) identitāti, ietekmējušas radošos meklējumus, dzīvi un personību.

Sagatavojot izdošanai šo žurnāla numuru, ceram, ka pētījumu rezultāti būs noderīgi ne tikai humanitārajās zinātnēs, kā arī digitālajās humanitārajās zinātnēs, sociālajās zinātnēs un mākslas zinātnēs, bet arī sniegs daudzveidīgas iespējas pilsētvides naratīvu izpētei, izmantošanai un atkalizmantošanai kultūras jomā tās mantojuma un vietējā tūrisma speciālistiem. Ceram, ka publicētie raksti kultūras vērtības iznesīs ārpus akadēmiskās vides un arhīviem, atgriezīs sabiedrībā, kopienā un indivīdu lietojumā.

Bibliogrāfija

Barovskis, Ingus; Kursīte, Janīna (2024, šajā numurā). Lauku cilvēks pilsētā: ieskats pētnieciskajā aspektā un problemātikā. *Letonica*, Nr. 54, 230.–249. lpp. DOI: 10.35539/LTNC.2024.0054.13.

Bauzinger, Hermann (1961, 1990). *Folk Culture in a World of Tehnology*. Bloomington and Indianapolis: Indiana University Press.

Bausinger, Hermann (1968). Folklore Research at the University of Tübingen: On the Activities of the Ludwig-Uhland-Institut. *Journal of the Folklore Institute*, No. 5(2/3), pp. 124–133.

Bula, Dace (zin. red.); Vāveris, Guntis; Āboliņa, Kristīne; Daugavietis, Jānis; Zīle-Veisberga, Agnese; Pusvilka, Agita (2022). *Dzīve līdzās ostai*. Rīga: Latvijas Universitātes Literatūras, folkloras un mākslas institūts.

DeFazio, Kimberly (2011). *The City of the Senses: Urban Culture and Urban Space*. New York: Palgrave Macmillan.

Ēriksens, Tomass Hillans (2005). *Mirkļa tirānija. Straujš un gauss laiks informācijas sabiedrībā*. Rīga: Norden AB.

Gailīte, Elīna (2024, šajā numurā). Tautas deja un skatuviskā tautas deja: Pārdaugavas piemērs. *Letonica*, Nr. 54, 56.–79. lpp. DOI: 10.35539/LTNC.2024.0054.04.

- Grīnvalde, Rita (2024, šajā numurā). Zili dzeltenā Rīga. *Letonica*, Nr. 54, 30.–54. lpp. DOI: 10.35539/LTNC.2024.0054.03.
- Ignatjeva, Sigita; Kuduma, Anda (2024, šajā numurā). Vietas identitāte: Liepājas pieredze divu Gūtmaņu radošajā dzīvē. *Letonica*, Nr. 54, 148.–165. lpp. DOI: 10.35539/LTNC.2024.0054.09.
- Jaudzema, Justīne (2024, šajā numurā). Folkloras kopas pilsētā: repertuāra veidošanas problemātika Rīgā. *Letonica*, Nr. 54, 80.–95. lpp. DOI: 10.35539/LTNC.2024.0054.05.
- Juško-Štekele, Angelika (2024, šajā numurā). Pilsētas koncepts latgaliešu pasakās. *Letonica*, Nr. 54, 96.–112. lpp. DOI: 10.35539/LTNC.2024.0054.06.
- Ķenga, Otto (2024, šajā numurā). Astonstaru zvaigznes reprezentācijas 1934.–1940.g. publikajās iekš- un ārtelpās. *Letonica*, Nr. 54, 186.–209. lpp. DOI: 10.35539/LTNC.2024.0054.11.
- Lielbārdis, Aigars (2024, šajā numurā). Lauku un pilsētvides tradīciju saskare dziednieku praksēs mūsdienās. *Letonica*, Nr. 54, 250.–272. lpp. DOI: 10.35539/LTNC.2024.0054.14.
- Low, Kelvin; Kalekin-Fishman, Devorah (eds.) (2018). *Senses in Cities: Experiences in Urban Settings*. Abingdon, New York: Routledge.
- Ozoliņš, Gatis (2023). Pilsētas pieradināšana: Krišjāņa Barona konference 2022 "Pieredze pilsētā". *Latvijas Vēstures Institūta Žurnāls*, Nr. 1(118), 162.–170. lpp. DOI: 10.22364/lviz.118.08.
- Ozoliņš, Gatis (2024, šajā numurā). Vai Latvijā ir pilsētas folkloras? *Letonica*, Nr. 54, 12.–29. lpp. DOI: 10.35539/LTNC.2024.0054.02.
- Senkāne, Olga (2024, šajā numurā). Kapsēta pilsētā: kultūrsemiotisks ieskats Rēzeknes ebreju kapu dekoratīvajā grafikā. *Letonica*, Nr. 54, 210.–229. lpp. DOI: 10.35539/LTNC.2024.0054.12.
- Smilgaine, Una (2024, šajā numurā). Vietas izjūta Lucavsalā: Gunāra Indriksona pieredze. *Letonica*, Nr. 54, 136.–147. lpp. DOI: 10.35539/LTNC.2024.0054.08.
- Vērdiņš, Kārlis (2024, šajā numurā). Latviešu starpkaru flanēzes: Tijas Bangas romāna "Sieviete", Lūcijas Zamaičas poēmu cikla "Ielu maldos" un Austras Skujiņas krājuma "Dzejas" varones pilsētā. *Letonica*, Nr. 54, 166.–184. lpp. DOI: 10.35539/LTNC.2024.0054.10.
- Vīvere, Ieva (2024, šajā numurā). Lielpilsētas mazie vēstījumi: Rīgas pieredze lucavsalinieces Zelmas Indriksones dienasgrāmatā. *Letonica*, Nr. 54, 114.–134. lpp. DOI: 10.35539/LTNC.2024.0054.07.
- Wirth, Louis (1938). Urbanism as Way of Life. *American Journal of Sociology*, Vol. 44, pp. 1–24.
- Zimmels, Georgs (2023). *Pilsēta un sieviete*. Rīga: Neputns, 29.–45. lpp.